

До Председателя
на Научното жури, определено със
Заповед № 531/26.06.2019 г.
на Ректора на СА – Свищов

СТАНОВИЩЕ

на

дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма
„Икономика и управление (туризъм)“

Автор на становището: Проф. д-р Любчо Варамезов, катедра
„Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Автор на дисертационния труд: Елена Федоровна Лукьянова, докторант
към катедра „Икономика и управление на туризма“ при СА - Свищов

**Тема на дисертационния труд: „Перспективи за развитие на
SPA&Wellness туризма в Република Латвия“**

Основание за написване на становището: Заповед № 531/26.06.2019 г. на
Ректора на СА - Свищов, с която е утвърден съставът на Научното жури, както и
решение на Научното жури на своето първо заседание, проведено на 27.06.2019 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуален и значим за всяка икономика
проблем – проблемът за развитието на туризма и, в частност, на SPA&Wellness
туризма. През последните години интересът към SPA&Wellness бизнеса и услугите,
които предоставя, продължава да расте, увеличават се обаче и проблемите,
свързани с неговото развитие. Спецификата на проблемите на латвийския
SPA&Wellness туризъм и перспективите за неговото развитие са предмет на

изследване в настоящия дисертационен труд. В допълнение, избраната тема е дисертабилна и позволява на докторанта да разгърне своя безспорен изследователски потенциал.

Общият обем на дисертационния труд е 261 стр. и включва заглавна страница, съдържание, увод, три основни части (глави I, II и III), общи изводи и предложения, заключение, списък на използваните източници и приложения. Обемът отговаря на и дори надхвърля общоприетите изисквания за обем на подобен род научно изследване. Основните части на дисертационния труд са взаимно свързани и разработени в логическа последователност. Всяка от главите завършва с изводи. В текста са включени голям брой фигури (25 бр.) и таблици (29 бр.). В списъка на използваните източници докторант Лукьянова е посочила общо 194 броя източници, свързани с темата на дисертационния труд, от които 45 са на латиница, 32 на кирилица, както и 117 електронни ресурси. В края на дисертационния труд, на 16 страници, са поместени 6 приложения, като по този начин се олекотява изложението в основните части.

Методологията на научното изследване включва традиционни, широкоприлагани в научноизследователската дейност общонаучни подходи и методи (системен и исторически подход, метод на анализа и синтеза, на индукцията и дедукцията, различни методи за емпирично изследване, статистически методи за обработка на събраната информация и др.).

Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, за които ще стане по-късно реч, и е доказателство за притежаваните от автора теоретични знания и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Неговият вид и обем отговарят на изискванията на чл. 68, ал. 2 от Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия (ПРАССА).

II. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Сполучливата формулировка на темата на дисертационния труд, както и ясното дефиниране на изследователската цел и задачи улесняват неговото

структуриране и развитие на идеите на докторанта. Авторът е избрал структура на дисертационния труд с три основни части. В **увода** той обосновава актуалността на темата, дефинира обекта и предмета на изследване. Тезата, която се застъпва, е че в Република Латвия са налице необходимите предпоставки за развитието на SPA и Wellness туризма, но за да се гарантира това развитие, е необходимо ефективно сътрудничество на всички заинтересовани страни - държавата, местните власти, професионалните туристически организации, научните и образователните институции и предприемачите. Счита, че е необходимо по-прецизно дефиниране на предмета на изследване, тъй като в този му вид то е тромаво и с ненужни повторения: „националните и международните системи за регулиране на SPA и Wellness туризма, които намират своето проявление в нормативните актове, касаещи SPA и Wellness туризма в Латвия, дейността на професионалните организации от глобално, регионално и национално равнище, а също и дейността на предприятията от секторите SPA и Wellness.“

Глава **първа** има подчертано теоретичен характер. Авторът задълбочено изследва проблема на използваната терминология, критично анализира вижданията на различните автори, латвийски и чуждестранни, за същността и основните концепции за здравния туризъм, за SPA и Wellness. Отчитайки отсъствието на единен подход при използването на посочените термини и към разбирането на тяхната същност, той извежда собствени дефиниции на медицинския, SPA и Wellness туризма с предложението тези дефиниции да бъдат включени в латвийския закон за туризма. Както ще отбележа после, авторите дефиниции имат характер на научни приноси. Във глава **втора** докторантът представя разработения от него методически инструментариум, който той използва при анализирането и оценяването на възможностите за бъдещото развитие на SPA и Wellness туризма в Латвия. Прилагайки системния подход и метода на кабинетното изследване, в глава **трета** докторант Елена Лукьянова изследва последователно и задълбочено тенденциите в развитието на SPA и Wellness туризма в глобален план, в Европейския съюз, в балтийските страни, в Република Латвия. Анализирайки

закона за туризма в Латвия, държавната политика и регионалното развитие, докторант Лукьянова разкрива редица пропуски и слабости – липса на дефиниции на SPA и Wellness туризма; на институции, които да регулират функционирането на SPA и Wellness обектите; на позицията Wellness-специалист в латвийския стандарт на професиите; сериозни регионални диспропорции в развитието на туризма и в частност на SPA и Wellness туризма в Латвия и др. Този анализ позволява на автора да идентифицира основните задачи, които трябва да бъдат решени и да препоръча подобряване на законодателната рамка, провеждане на стимулираща SPA и Wellness туризма в Латвия данъчна политика, създаването на сектор за развитие на здравен туризъм в структурата на Държавната агенция за развитие на туризма (TAVA) и др. Оценявам високо усъвършенствания от него модел на управленската структура на туристическата индустрия в Латвия, който ще концентрира вниманието върху SPA и Wellness туризма в Латвия, както и останалите предложения за развитието на този туризъм на общинско, регионално и предприемаческо ниво. В **заключението** на дисертационния труд докторантът прави обобщение на постигнатите резултати, които потвърждават формулираната в увода основна изследователска теза.

При разработването на дисертационния труд авторът е спазил правилата на научната етика. Литературните източници са цитирани коректно.

Заедно с дисертационния труд Елена Лукьянова е представила, според изискванията, и автореферат. Той е разработен съгласно обичайната практика, синтезирано и достоверно отразява постиженията на дисертационния труд, съдържа справка за научните и научно-приложните резултати, както и декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд.

Елена Лукьянова е представила и списък с публикации (6 бр.), акцентиращи върху ключови аспекти и приноси на дисертационния труд, както и списък с публикации (2 бр.), свързани с темата на дисертационния труд. Представянето на отделни части от дисертационния труд на различни форуми допринася за тяхното

разпространение сред академичната общност и заинтересованите специалисти от практиката.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Съгласно чл.27, ал.1 от ППЗРАСРБ дисертационният труд трябва да съдържа научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. В представения за рецензиране дисертационен труд се открояват следните приноси, имащи чисто научен или научно-приложен характер:

Първо, представени са авторови дефиниции на медицинския, SPA и Wellness туризма и е обоснована необходимостта от решаване на редица стратегически задачи в областта на SPA и Wellness туризма в Латвия.

Второ, обогатени са съществуващите знания в областта на SPA и Wellness туризма в резултат на задълбочено изучаване, критичен анализ и оценка на основни теоретични постановки.

Трето, разработен е методически инструментариум на изследването на SPA и Wellness туризма в Латвия. Този инструментариум може да бъде използван и за изучаване както на туризма като цяло, така и на отделни негови видове (сектори) и структурни елементи.

Четвърто, предложени са обосновани решения на проблемите на конкурентоспособността на латвийския SPA и Wellness туризъм.

Пето, разработен е модел за устойчиво развитие на SPA и Wellness туризма в Латвия.

Шесто, въз основа на задълбочен анализ и оценка авторът предлага и обосновава препоръки за успешното развитие на SPA и Wellness туризма в Латвия.

Макар да не са посочени доказателства към настоящия момент, авторът на становището, отчитайки по-горе признатите приноси и качествата на дисертационния труд, е убеден, че в бъдеще научните постижения на докторанта ще намерят отзвук и признание в специализираната научна литература и практиката.

IV. Коментари и въпроси по дисертационния труд

Общата ми оценка за качествата на дисертационния труд е много висока. Това е оригинална разработка по един актуален и значим както за предприятията, предлагащи SPA и Wellness услуги, така и за всички латвийски туристически предприятия проблем. Нямам сериозни критични бележки, но си позволявам да направя някои коментари и да задам следните въпроси:

1) В дисертационния труд авторът нееднократно подчертава, че SPA е структурен елемент на Wellness (например, с. 66 – „...може да се направи извод, че SPA е по-тясно понятие от Wellness.“). В същото време на фиг. 1.8. (с. 75) той представя SPA, Wellness и медицинския туризъм като отделни елементи на оздравителния туризъм, и то на едно и също йерархично ниво. Необходимо е докторантът да внесе повече яснота по този въпрос.

2) На с. 105-106 Елена Лукьянова представя разработен от нея „модел на бенчмаркингово сравнение“ (изразът „бенчмаркингово сравнение“ е некоректен), в който стъпка 8 е „Идентифициране на факторите и процесите, „отговорни“ за **изоставането** на Baltic Beach Hotel&SPA от Estonia Resort&SPA“. Как предварително, при съставяне на модела и преди провеждане на сравнителния анализ, авторът е констатирал това **изоставане**?

3) На фиг. 3.14. (с. 217) докторантът представя модел за устойчиво развитие на SPA и Wellness туризма в Латвия. Надежден ли е този модел, тъй като, по думите на автора, той е разработен (само) въз основа на сравнителния анализ на конкурентоспособността на два предварително избрани хотела?

V. Обобщено заключение и становище

Докторант Лукьянова отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, посочени в чл. 62 от ПРАССА. Нейният дисертационен труд на тема „Перспективи за развитие на SPA&Wellness туризма в Република Латвия“ е оригинално научно изследване, със значими за теорията и практиката резултати. Той съдържа научни и научно-приложни резултати, които

